

KEMIJÄRVEN KAUPUNKI - HYVINVOINTILAUTAKUNTA

ASIA

Oikaisuvaatimus koskien Kemijärven hyvinvointilautakunnan (Kemijärvi) päätöstä tehostetun asumispalvelun hinnankorotuksesta vuodelle 2022.

OIKAISUN ALAINEN PÄÄTÖS

Kemijärvi päätti hyväksyä vuodelle 2022 vanhusten tehostetun palvelusetelin kattohinnaksi 112,30 euroa/hoitovuorokausi ja vaativan tehostetun palveluasumisen kattohinnaksi 122 euroa/hoitovuorokausi sekä palveluasumisen palvelusetelin kattohinnaksi 75 euroa/hoitovuorokausi, liite 1.

VALITTAJA

Esperi Care Oy
PL 11, Mannerheimintie 164
00301 Helsinki
Y-tunnus: 2017532-6

Arne Köhler, liiketoimintajohtaja
Ikäihmisten palvelut
arne.kohler@esperi.fi
p. 050 453 0261

VAATIMUKSET

Esperi Care Oy (jäljempänä Esperi) vaatii, että Kemijärven tekemä päätös tehostetun ja vaativan tehostetun palveluasumisen hintakorotuksesta 2022 kumotaan virheellisenä, sääntökirjan vastaisena ja palveluseleleistä annetun lain vastaisena.

PERUSTELUT

Esitämme, että Kemijärvi kumoaa päätöksensä ja linjaa uudeksi tehostetun palveluasumisen hinnankorotukseksi vuodelle 2022 10% (tasoon 135 € / vrk) siten, että korotuksessa otetaan huomioon:

- 1) Iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista annetun lain (980/2012, jäljempänä ”vanhuspalvelulaki”) 20 §:n mukainen lakisääteinen henkilöstömitoitus, jonka mukaisesti tehostetussa palveluasumisessa tulee olla 1.1.2022 alkaen 0,6 henkilöstömitoitus;
- 2) Vanhuspalvelulain muutoksesta aiheutuvat kustannukset niin sanottuun välilliseen asiakastyöhön liittyvistä vaatimuksista, sekä;
- 3) Velvoittavaan työehtosopimukseen perustuvien palkankorotusten vaikutukset 1.4.2019 alkaen.

Kustannusnousua on ollut yhteensä 15,95% (liite 5) ja Kemijärven päättämä 4 %:n korotus vuodelle 2022 ei ole sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009, jäljempänä ”palvelusetelilaki”) mukainen, sillä se johtaa tilanteeseen, jossa asiakkaalle myönnetyn palvelusetelin hinta alittaa tosiasialliset tuotantokustannukset merkittävästi, eikä ole näin ollen lain edellyttämällä tavalla arvoltaan kohtuullinen. Esitetty korotustaso ei mahdollista nykyisen palvelutuotannon jatkamista alueella.

1. Palvelusetelilaki, asiakasmaksulaki ja palvelusetelin kohtuullisen arvon määrittely

Palvelusetelilaissa säädetään palveluseteliä koskevista kunnan oikeuksista ja velvollisuuksista kuten kunnan oikeudesta päättää palvelusetelin käytöstä, tasasuuruisen tai tulosidonnaisen palvelusetelin

käyttämisestä sekä arvosta, palveluntuottajien hyväksymiskriteereistä sekä palvelusetelin kokonaisarvosta. Palvelusetelilain mukaan palvelusetelin arvon on oltava kohtuullinen, ja sen arvoa on lisäksi korotettava lain 8 §:ssä säädettyissä tilanteissa.

Kohtuullisuutta arvioitaessa tulee ottaa huomioon kustannukset, jotka aiheutuvat kunnalle vastaavan palvelun tuottamisesta kunnan omana tuotantona, tai hankkimisesta ostopalveluna sekä lisäksi asiakkaan maksettavaksi jäävä omavastuuosuus. Selkeänä lähtökohtana on, että kunta ei voi palvelusetelilain mukaan olettaa hankkivansa sosiaali- ja terveydenhuollon ostopalveluja pienemmillä kustannuksilla silloin, kun asiakkaalle myönnetään palveluseteli.

Kemijärvi ei voi palvelujen järjestämistä vastaavalla kunnalla olettaa, että yksityinen palveluntuottaja kompensoi palveluiden tuottamisesta koituvaa taloudellista tappiota pitkäkestoisesti ja jatkaa palveluiden tuottamista selkeästi tosiasiallisia kustannuksia alemmalla hinnalla.

Esperi haluaa tuoda myös esille, että eduskunnan oikeusasiamiehen kansliassa on käsiteltävänä kantelu liittyen palvelusetelin arvon ja hinnan kohtuullisuuteen ja arvon korotukseen palvelusetelin myöntämisen jälkeen, [liite 2](#). Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia on pyytänyt asiassa sosiaali- ja terveysministeriö STM:n lausuntoa ja STM:n lausunnossa todetaan, ettei palvelusetelin arvo voi systemaattisesti alittaa kohtuulliseksi katsottavaa arvoa, ja että palvelusetelilaki edellyttää kunnan arvioivan palvelusetelin kohtuullisuutta suhteessa kunnan omaan tuotantoon, tai ostopalveluna hankkiman vastaavan palvelun kustannuksiin. Kuntatilaaja ei voi siten olettaa, että palvelun kustannukset olisivat pienemmät, mikäli asiakas hankkii palvelun esimerkiksi palvelusetelillä, [liite 2](#). Palvelusetelin arvon ja hinnan noususta STM lausuu seuraavasti: ”Vaikka laissa ei ole erikseen säädetty palvelusetelin arvon tarkistamisesta, se sisältyy vaatimukseen arvon kohtuullisuudesta. Ei riitä, että palvelusetelillä on mahdollista ostaa palvelua silloin, kun asiakkaalle ensimmäistä kertaa myönnetään palveluseteli. Palvelusetelin arvoa tulee tarkistaa kustannusten noustessa.” Myös Kuntaliiton johtava lakimies Sami Uotinen ja Elinkeinoelämän keskusliiton kilpailulainsäädännön asiantuntija Annaliisa Oksanen ovat Helsingin Sanomien Vieraskynä-kirjoituksessaan esittäneet palvelusetelin arvon määrittämiseen liittyviä näkemyksiä, [liite 3](#).

Palvelusetelin kattohintaa on korotettu hyvin vähän viimeisinä vuosina, ja Kemijärven esittämän korotuksen jälkeen kattohinta olisi vain 112,3 € / vrk. Vastaavat palvelut järjestetään nykypäivänä muualla Suomessa vähintään hintatasolla 135€ / vrk / asukas (sisältäen ateriat, eli n. 120€ /

vrk pl ateriat) esim Siun Soten menossa olevassa kilpailutuksessa kattohinnaksi oli asetettu 138,00 €/vrk/asukas (sisältäen aterian) ja Kuopion juuri päättyneessä kilpailutuksessa hinnat vaihtelivat välillä 143-145 € / vrk.

2. Vanhuspalvelulain lakisääteiset kustannusvaikutukset ja yleinen kustannusnousu

Palveluseteliin tehdyn edellisen hinnankorotuksen jälkeiset työmarkkinaratkaisut ja inflaatio ovat vaikuttaneet olennaisesti tehostetun palveluasumisen hintaan. Edellisen tehostetun palveluasumisen palvelusetelin hinnankorotuksen jälkeen TES korotukset ovat olleet yhteensä 6,28%, minkä lisäksi pelkästään vanhuspalvelulain muutoksesta johtuva hoitomitoituksen nousu nostaa työvoimakuluja 7,27 % ja edelleen vanhuspalvelulaissa säädetty välillisen työn erottaminen välittömästi hoitotyöstä nostaa kustannuksia 2,4 %. Yhteensä työvoimakustannukset ovat nousseet siten 15,95 %. Tosiasialliset tuotantokustannukset huomioiden Kemijärven esittämä 4 %:n hinnankorotus ei ole lain edellyttämällä tavalla kohtuullinen. Esperin näkemyksen asiakkaan valinnan mahdollisuus ja palvelujen saatavuus edellyttävät käytännössä sitä, että palvelun tuottamisen on oltava myös palveluntuottajan näkökulmasta kohtuullista ja mahdollista.

Tosiasiallisesti Kemijärven määrittelemä palvelusetelin arvo ei siis mahdollista tehostetun palveluasumisen palvelujen tuottamista ulkoistettuna sosiaalihuollon palveluna palveluseteliläisellä tavalla. Alle tosiasiallisten lakisääteisten kustannusten oleva palvelusetelin arvo ei vastaa palvelun tuottamisesta aiheutuvia todellisia kiinteitä kustannuksia, joista keskeisin ja vaikuttavin kustannustekijä edellisen hinnankorotuksen jälkeen on vanhuspalvelulain 20 §:n mukainen lakisääteinen henkilömitoitus. Samoin vanhuspalvelulaissa säädetään nykyisellään välillisestä työstä, jota ei saa sen 20 §:n mukaan lukea mukaan hoitomitoitukseen, mikä on selkeä ja merkittävä kustannusmuutos ikäihmisten palveluiden tuottamisessa.

Kemijärven hinnankorotuksen tasoa on perusteltu sillä, että korotuksessa huomioitiin vanhuspalvelulain vaikutukset. Kemijärven hinnankorotuspäätöksessä avataan korotusesitystä seuraavalla tavalla, liite 1

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012) eli vanhuspalvelulaki on muuttunut 1.10.2020 alkaen.

Muuttuneessa laissa säädetään vähimmäishenkilöstömitoituksesta iäkkäiden henkilöiden tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa.

Henkilöstömitoitusta on lähdetty nostamaan asteittain siten, että 1.10.2020 alkaen henkilöstömitoituksen tuli olla välittömän hoitotyön osalta vähintään 0,5 työntekijää asiakasta kohti ja vuonna 2021 0,55 työntekijää asukasta kohti. Välilliseen työhön eli siivoukseen, ruoanlaittoon ja pyykinpesuun varataan muuta henkilökuntaa kuin hoitohenkilökuntaa. Välillistä työtä eli tukipalveluja ei oteta huomioon mitoituksessa, vaan siihen on varattava erillinen resurssi.

Vuoden 2022 alusta henkilöstömitoituksen on oltava vähintään 0,6 työntekijää asiakasta kohti. Henkilöstömitoitus vähintään 0,7 työntekijää asiakasta kohti tulee täysimääräisesti voimaan 1.4.2023. Henkilöstömitoituksessa otetaan huomioon välitöntä asiakastyötä tekevä henkilöstö.

Kunnille maksetaan valtionosuutta asteittain sitä mukaa kuin mitoitusvelvoite laajenee. Henkilöstömitoituksen muutoksen myötä välittömän työn lisäämisvelvoite aiheuttaa työnpanoksen lisäystä joko hoitohenkilöstöön tai tukipalveluja suorittavaan henkilöstöön ja nostaa yritysten kustannuksia

Vanhuspalvelulakimuutoksesta aiheutuu palveluntuottajille 1.1.2022 kasvavia kuluja kun hoitohenkilöstön mitoitus alueen tehostetussa palveluasumisessa nousee 0,55:sta 0,6:een, ja hoivahenkilöstön tekemä välillinen työ ei voida laskea mitoitukseen. Myös Hoivakoti Kiekerössä mitoitus on ollut 0,55. Näin ollen 1.1.2022 mitoitus nousee vanhuspalvelulain vaatimuksesta tasolle 0,6 mitoituksesta 0,55 – ja tämän pitää ottaa palvelun hinnoittelussa huomioon.

Esitämme, että hoitohenkilöstön mitoituspousua huomioidaan palvelusetelin hinnassa vastaavalla kuin STM on arvioinut lain kustannusarviossa ja viimeaikaisissa tehostetun palveluasumisen kilpailutuksissa (esim. FSHKY puitesopimus tehostetusta palveluasumisesta 5/2021):

$$([\text{voimassa oleva hoitopäivän hinta}] \times 0,8 \times [0,6/0,55]) + ([\text{voimassa oleva hoitopäivän hinta}] \times 0,2) = 7,27\% \times \text{voimassa oleva hoitopäivän hinta}$$

Eli mitoitus nousu kasvattaa kuluja ja hintaa 7,27%.

Tämän lisäksi vanhuspalvelulaissa säädetty välillisen työn erottaminen välittömästä hoitotyöstä nostaa kustannuksia 2,4 %. Tämä on Esperin arvio ja on linjassa STM arvion kanssa (esim. Oulun eteläisen alueen kunnat ovat omissa arvioissaan arvioineet, että lakimuutos vaikuttaa kuluihin 3,2% välillisen työn muutoksen osalta).

Lisäksi huomautamme, että valtio kompensoi kuntia mitoituslain noususta vuosien 2021 ja 2022 osalta. Valtio on sitoutunut korvaamaan mitoituslaista aiheutuneet **kulut kunnille täysimääräisesti** ja edellyttänyt, että kunnat / kuntayhtymät kompensoivat myös yksityisiä palveluntuottajia. On kohtuutonta, että Kemijärvi ei tässä tilanteessa kompensoi myös palveluntuottajia. STM on huomauttanut asiasta usealle kunnalle jo vuonna 2021.

Myös lakisääteiseksi muutetun ikäihmisten palveluasumisen palveluiden henkilöstömitoituksen lähtökohtana on, ettei lisääntyneitä kustannuksia voida siirtää palveluntuottajille tai asiakasmaksuihin, vaan ne kompensoidaan järjestämisvastuussa oleville kuntatoimijoille täysimääräisesti valtionosuusjärjestelmän kautta.¹ Myös valtakunnallinen lupa- ja valvontaviranomainen Valvira on ottanut kantaa kunnan kustannusvelvollisuuksiin henkilöstömitoituksen nousun osalta. Myös Valvira muistuttaa ohjauskirjeessään kunnan ja kuntayhtymän lakiin perustuvasta velvoitteesta turvata sosiaalihuollon palvelut, mikä edellyttää erilaisten palveluiden tuottamismuotojen huomioon ottamista asiakkaiden oikeuksien toteutumisen näkökulmasta.²

PÄIVÄYS

Helsingissä 5.11.2021

Arne Köhler
liiketoimintajohtaja, ikäihmisten palvelut
Esperi Care Oy

¹ HE 4/2020 vp, s. 57.

² Ohjauskirje 17.12.2020, V/41752/2020 (Vanhuspalvelulain muutokset edellyttävät välittömiä toimia), [liite 4](#).

LIITTEET

Liite 1: Kemijärven päätös ikäihmisten tehostetun palveluasumisen palvelusetelin hinnoista

Liite 2: STM lausunto VN / 20702 / 2020

Liite 3: HS Vieraskynä 18.8.2021

Liite 4: Ohjauskirje 17.12.2020, V/41752/2020

Liite 5: Alkuperäinen korotusesitys Kemijärvi - Asiaksmaksulaki_ja_hinnankorotusesitys_8.2021